

Jørn Lunds beretning ved Det Danske Akademis årsfest

Taler

Jørn Lund
Direktør og professor

Dato

30. november 2001

Sted

Kunstindustrimuseet

Velkommen igen til det dæmpede lys i Kunstindustrimuseet, hvor ord skal ledsages af ord – og toner. Akademiet repræsenteres i dag af Benny Andersen, F. J. Billeskov Jansen, Mogens Brøndsted, Thorkild Bjørnvig, Jørgen Gustava Brandt, Torben Brostrøm, Suzanne Brøgger, Klaus Høeck, Sven Holm, Per Kirkeby, Pia Tafdrup, Sven Holm, Peter Laugesen, Tage Skou-Hansen, Frederik Stjernfelt, Søren Ulrik Thomsen, Per Øhrgaard og af mig, Jørn Lund, som i disse år er akademiets sekretær, sekunderet af professor Allan Philip og hans sekretær Christiane Hoffmann. Ja, det nærmer sig rulleteksten i tv. Fraværende er i år Inger Christensen, Klaus Rifbjerg, Jens Smærup Sørensen og Villy Sørensen. Fra det norske akademi deltager Nils Heyerdahl, fra det svenske akademi Bo Ralph. Det stiftende medlem Thorkild Bjørnvig er overgået til passivt medlemskab, men er aktivt til stede. At være passivt medlem indebærer, at man kan møde op og udtale sig, men ikke stemme.

Akademiet har fået tre nye medlemmer: Sven Holm, Per Øhrgaard og Frederik Stjernfelt. Dem byder vi særlig velkommen til årsfesten – og hver af dem vil tilføre akademiet energier og kvaliteter. I må leve med, at jeres medlemskab er livsvarigt. På den anden side er der, om jeg så må sige, en deadline, for modsat de franske medlemmer er medlemmerne af det danske akademi ikke udødelige. I Sverige overtager nye medlemmer en bestemt stol og skal kvittere med en tale for den, der sad der før. Vi har ikke engang faste pladser, og der er ingen ritualer ved indgangen. Fundatsen siger, at ”Til medlemmer kan vælges skribenter, som på fremragende måde dyrker dansk sprog, eller (og det ’eller’ er jeg ikke begejstret for) som i væsentlig grad bidrager til dansk åndslivs udvikling. Flertallet af akademiets medlemmer skal være skønlitterære forfattere.”

Paul Hammerich skriver i Lysmageren om det postyr, det vakte, da PH blev medlem af akademiet, også internt i akademiet. Chr. Elling, Paul V. Rubow og Jacob Paludan skal have været modstandere og hævdede: ”en forudsætning må dog være, at man kan stave det sprog, man kan værne om.” Ja, vi har nu ikke i de mellemliggende år indført nogen staveprøve, og man skal heller ikke aflægge faneed for det ny komma. Men dengang i 1963 var det kontroversielt at anlægge en stil som PHs, og han måtte stemmes ind udelukkende på stemmer fra Gelsted, Bjarnhof, Branner, Sønderby, Tom Kristensen, Sven Møller Kristensen og Thorkild Bjørnvig. Hvor Hammerich ellers ved det fra. For akademiets forhandlinger er fortrolige, og stemmetal må ikke oplyses udadtil – at I ved det!

PH blev hjemsøgt af pressen og af en lang række venner, den dag, han indvalgte – selv om han var indlagt på Skt. Lukas til et rutinemæssigt serviceeftersyn. Han erklærede straks med fornyet kraft al pop krig, og han forbandede den nyopståede Melodiradio, som jo har kværnet lige siden. Han kaldte den en kulturkatastrofe og beskyldte den siddende regering for at ville gøre det danske folk til lallende idioter. Det vil de tre nye medlemmer nok ikke.

Siden da har de kulturradikale fået kraftigt modspil og bør efter manges opfattelse sendes på pension uden efterløn. Man kan vel i det hele taget konstatere, at Danmark har fået en kulturel højrefløj, ikke bare af mørkemænd, men også af reflekterede skribenter. Flere af dem er konjunkturfølsomt konverteret fra venstrefløjpositioner, andre har i deres unge år fået en overdosis ungdomsoprør, Kvinde Kend Din Krop og ”de voksne kan også være bange”. Men mange af dem lægger af ærlig overbevisning lægger afstand til de værdier og reaktionsmønstre, kulturradikalismen karakteriseres af. Det har flyttet argumentationsbyrden i kultur- og samfundsdebatten, i hvert fald i mange borgerlige aviser.

Mange virksomheder og institutioner prøver i disse år at finde ord for deres værdigrundlag. Nogle køber sig til dem i konsulentfirmaer. Akademiets fundats siger det kort. Vi skal virke for dansk sprog og ånd, især i litteraturen.

Sprog og ånd. Det lyder som en afdeling i højskolesangbogen, og det er det også. Her tager man jo frejdigt de gamle formuleringer i sin mund. Én del af sangene i højskolesangbogen bærer overskriften folkelivet, en anden sprog og ånd.

Da jeg bladede Folkehøjskolens sangbog igennem, faldt jeg over Chr. Richardts kendte væbnersang fra 1867, *Altid frejdig*. Den havde i min barndoms skole kultstatus, bl.a. fordi den havde været stærkt placeret blandt internerede danskere under 2. Verdenskrig. Da jeg læste den igen, med erfaringerne fra 11. september ikke bare i baghovedet, kom jeg til at gyse. Prøv engang at høre:

Altid frejdig når du går

Veje, Gud tør kende,

Selv om du til målet når

Først ved verdens ende!

(-----)

Kæmp for alt, hvad du har kært,

Dø om så det gælder!

Da er livet er så svært,

Døden ikke heller.

Min reaktion viser, at sprog og ånd ikke kun ytrer sig på tekstens betingelser, men at læsningen hele tiden tager farve af den tid, i hvilken den når frem sin læser. Det gælder alle tekster.

Om sproget er det let at tale, næsten alt for let. Meget få ved, hvad de taler om, men behandler det som et rent kommunikativt anliggende, et redskab til overførelse af information. Ånd er derimod et ord, man i vore dage skal tage tilløb til og for en sikkerheds skyld forsyner med en skov af 'såkaldt'er og citationstegn. Men vi bruger det med forkærlighed i mere kritiske sammenhænge og sammensætninger: åndssvag, åndsfortærende, åndsforstøttet, åndløs, åndet og onde ånder. Hvor er de gode? Åndfuld og beåndet er truede ord.

Akademiet fremmer sprog og ånd ved at fremhæve god litteratur og dem, der arbejder i dens tjeneste. I år vil vi prise Niels Birger Wamberg, Jørgen Fafner, Jens Martin Eriksen, Inge Eriksen og Bjarne Reuter for deres indsatser. Men først skal vi høre et stykke musik. Velkommen til Det Danske Akademis årsfest.

Tags

Festtale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jorn-lunds-beretning-ved-det-danske-akademis-arsfest-2001>